

МИХАИЛ САДОВЯНУ ИЗМЪЧЕН ЧОВЕК

Превод от румънски: Иво Тодоров, 1980

chitanka.info

Три дни духаха звънливи южни ветрове, земята изсъхна и в горичката край селото, на брега на Сирет, започнаха да цъфтят в жълто дрянореве. Най-малкото момче на Думитру Онишор изведе шест овчици сред свежите пъпки на пролетта.

Беше бледо дребно момченце и влачеше по влажната земя тежките чизми на един от по-големите си братя. Вдигна към мен тъжни, забулени сякаш в сива сянка очи и с нежелание свали от главата си старата сплескана като гъба шапка. Каза ми добър ден с мек глас, в който сякаш прозвуча подранила мъка; после си сложи шапката, размаха бялата гега над овците и ги подкара към горичката.

— Какво правиш, момко? — попитах го аз. — Да пасеш овците ли си излязъл!

— Тате ме изпрати да ги попаса — отвърна той сериозно с тънко и пелтечещо гласче и се спря.

Спряха и овците и обърнаха глави към пастира си.

— Ами можеш ли ти, Никулаеш, да пасеш стадо овце?

— Ха, мога я, ама сега нямам какво да паса и съм сърдит...

— Как е възможно? Защо така?

— Защо ли — попита той и вдигна към мен чело, покрито с разчорлена бухнала коса, — защото тази пролет пак ни умряха овчици и сега сме останали сама с тези шест...

Макар че „момъкът“, с когото говорех, беше само една педя човече, макар да бе навлязъл едва в осмата си пролет, мъката му бе дълбока и сериозна; усмивката от лицето ми се изпари веднага.

— И много ли ви умряха бре, Никулаеш?

— Много... — отвърна той сериозно и се подпря на гегата си като овчарите. — Тате все къльне и псува, като се гътне някоя овца, че и мен ме бие понякога; ама какво съм виновен аз? Сега пък ми се случи друго. Като излизахме от селото, един човек мина бързо с каруца край нас и ми блъсна една овца. Гътна я. Сега тя едва ходи и едва диша. И тя ще си отиде. На мама беше, тя на мен я остави.

Гласът му изведнъж секна, разтреперан от плач.

— А не познаваш ли човека, дето ти блъсна овцата?

— Не е от нашето село, не го познавам.

— Защо не се върна бързо да кажеш на татко си?

— Тате не е в къщи, отиде на оран с големите.

— И защо казваш, че майка ти я оставила на тебе?

— Ами не знаеш ли? Аз нямам майка. Тя умря през коледните пости и ни остави сами. Сега няма кой да ме мие, няма кой да ме гледа... няма кой да ми каже блага дума... Един ден ѝ стана лошо, легна и за една неделя умря. А преди да умре, ме погали така по челото и ми рече, че ми оставя на мен тази овчица...

Дребното момченце ми говореше сериозно и с болка, като възрастен човек. Искаше ми се да го утеша някак си, но не ми идваше наум какво да кажа на едно дете. А една милувка по челото с рошава коса нямаше да го утеши. Като видя, че мълча, то ме погледна внимателно. Без съмнение, не чакаше от мен нито добра дума, нито милувка.

— Е, аз отивам да паса овцете... — решително ми каза той.

Тръгна и повлече пак тежките чизми, подканяйки с бялата гегга овцете към горичката на брега на Сирет.

Закрачих и аз редом с него по неотдавна изсъхналата пътечка. Небето беше ясно, слънцето заливаше полята със светлина и от време на време водите на Сирет проблясваха на завоите.

— Виж, тази е ударената овца... — каза ми Никулаеш и докосна с геггата овцата, която вървеше бавно и накуцваше след малкото стадо. — Ако и тази умре, ще има да ме бие и да ме гълчи тате... гаче не ми стига моята мъка...

Подсмръкна и се избърса под носа с дългия ръкав на антерията. После изпъшка дълбоко.

— Защо пъшкаш, Никулаеш?

Детето не отговори на моя безсмислен въпрос.

— Като беше болна мама — продума той след време, — аз, дете съм най-малкият, стоях до нея да ѝ давам вода, когато и се пиеше. Изгаряше я силна жар. Бяхме сами; другите бяха навън, по работа. И тя ми нареждаше да бъда хрисим, след като тя си отиде, и да слушам тате. И аз я питах така: „Къде ще отидеш, майчице?“ А тя ми думаше: „Ще умра аз, Никулаеш, ама ти никому да не казваш...“ Аз не казвах, ама и тате знаеше и беше сърдит, и все тръшкаше и блъскаше, и питаше: „Докога ще лежиш болна мари, жено?...“

Детето говореше тихо с тъжния си глас и не ме гледаше, като че не говореше с мен, а си приказваше както винаги с овцете.

— Ами ти защо вървиш така нефелна? — попита овчицата си. — Боли те, нали? Бутна те и те удари онзи, *лошият*... Ех, да бях голям

като бате Михай, щях да го хвана за яката и да го разтърся: „Ей, ти, как ще ми газиш овцата?...“ Хайде, бавничко-бавничко, в горичката ще си починеш...

— Не бой се, Никулаеш, няма да умре... — рекох му аз.

Той трепна и обърна глава към мен. После мълча, докато стигнахме брега на реката. Лешниците и дрянореве бяха цъфнали. Виолетови теменуги бяха пробили през мъртвите листа, синигери и чинки пееха сред напъпилите брезии. Сирет течеше разбунен, пълноводен и мътен и като ядосан минаваше край горичката. Момчето на Онишор дълго гледа към реката, а през това време овците се разпръснаха около него и пощипваха с мърдащи муцуни дребната трева.

— Виж щъркелите... — изведнъж каза момчето с такъв глас, с какъвто би говорило на дружките си.

Отвъд брега, в едно мочурище бавно пристъпяха щъркелии с портокалови клюнове. Над гъсталака прелетя шумно ято патици. От горната част на реката дойдоха два бели рибара, размахвайки бавно заострени криле. В осветената дъбрава изведнъж видях да летят и червени пеперудки — в цялата окръжаваща ни самота имаше нещо нежно и сладко като в приказка от детинство.

Оставих Онишоровия Никулаеш сам в тишината на брега и тръгнах надолу по течението, към местата, които ми припомнях от давна минали години. Образът на детето обаче не изчезваше от пред очите ми, а в ушите ми непрестанно звучеше тъжния му глас. С неговата майка, Аврамовата Ирина, бяхме учили заедно като малки и аз си спомнях най-вече забулените й като димен воал очи: детето имаше нейните очи. Тя бе живо и пъргаво момиче, много хубава и кротка. Взе я Думитру Онишор, добър стопанин, но урсуз и малко стиснат. Някогашната наша Ирина сега бе мъртва; разказът на детето ми бе припомнил всички хубави и безвъзвратно отминали отколешни неща. Ирина бе умряла, но бе оставила топлата си душа и богатия си ум на детето, което говореше сега под брезите с овчиците си.

На нейния гроб, като на всички гробове в нашите тъжни гробища, нямаше нито знак, нито цвете, а Онишор ореше нивата си безразличен, загрижен единствено за утрешните угари. Споменът за нашата Ирина живееше само в това бледо дете. Нейната нежност, нейната мъдрост и бляновете на душата й сякаш бяха преминали в

душата на моя малък другар през онези самотни, изпълнени с мъка вечери, когато те двамата са си говорели със сълзи в очите, а навън е бушувала с вой и стенания зимната стихия.

На една височинка се обърнах и погледнах назад. Момчето стоеше под брезите, виждах го неясно, като в мараня. Овцете пасяха около него. Синигерите с тънък глас изричаха вечните си радостни думи: „Дъх на лято! Дъх на лято!“ И разбира се, както винаги, Никулаеш говореше с овцете си. Сега питаше болната овчица:

— Сега как ти е? Боли ли те още?

Овчицата отговаряше с тихо и сладко блеене.

— Да не умреш, че само ти ми остана от мама... — тихо ѝ казваше той.

Щъркелите потракваха с клюнове в мочурището отвъд реката. Той ги гледаше внимателно. Един синигер долетя над главата му, покрита със смачкана шапка, и продължи да скрибуца песента си.

— Весел си ти и безгрижен... — прошушна му момчето, сякаш с укор. И въздъхна като измъчен и отрупан с грижи човек...

Когато се върнах след няколко часа, заварих Никулаеш по-ведър, защото овчицата му се бе посъживила. Мъчеше се с едно черенче да си направи свирка от ракитово клонче. Когато вдигна засмени очи към мен, изведнъж ме осени един спомен, изплувал неочаквано от мрака, и аз видях поразителната прилика с очите и усмивката на тази, която преди години бе разцъфтяла като цвете и с усмивка и с поглед бе омаяла един отлитащ час от моя живот.

1920 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.